

Doğu'da hekimlik

Prof. Dr. Özkan Ünal

1966'da Sivas'ın Zara İlçesi'nde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. 1989 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1991-95 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde radyoloji ihtisası yaptı. 2 yıl Gaziantep'te özel bir MR merkezinde çalıştı. 1997 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoloji Anabilim Dalı'nda yardımcı doçent olarak göreve başladı. Halen aynı anabilim dalında bölüm başkanı ve profesör olarak görevine devam etmektedir. Uluslararası dergilerde 50'nin üzerinde yayını mevcut olan Ünal, evli ve 2 çocuk babasıdır.

Enüz Atatürk Üniversitesi'nde asistanken o zaman Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı olan Prof. Dr. Dursun Odabaş'ın bir MR çekimi sırasında Van'a gelmemi teklif etmesi bana hiç de cazip gelmemişti. Çok uzak bir diyarda, olmayacak bir istek gibiydi. Yaklaşık 2 yıl sonra Gaziantep'te uzman olarak çalışırken bir kongre dolayısıyla yine hocamla karşılaşmam ve aynı teklifi tekrar etmesi ile kararımı verdim. Serbest çalışmanın sonu yok gibiydi, geleceği meçhuldü. Mesleğimi geliştirebileceğim bir ortamda daha mutlu olacağımı düşündüm.

12 yılı aşkın bir süredir Van ilindeyim. Geldiğimde bu kadar yıl kalacağımı tahmin etmiyordum. 4 yıl Erzurum, 2 yıl Gaziantep, toplam 18 yıllık meslek yaşamım Doğu bölgesinde geçti. Bu süre

zarfında yaşadığım coğrafya ile ilgili hiç pişmanlık duymadım. Hatta kendim ve çocuklarım için bu şehirlerde kalmamın birçok faydalarını gördüm, hala da görmekteyim. İkili ilişkilerdeki derinlik ve içtenlik, bölgeden ayrılıp Batı'ya giden hemen her hekimden dinlediğimiz hislerin başında gelmektedir.

Doğu'ya ciddi önyargı var

Bölge dışından uçakla havaalanına gelen bir öğretim üyesi üniversite kampüsüne gelmeden önce rektörlüğü aramış ve kampüse gelmek için yolun güvenliğini sormuştu. Bize fıkra gibi gelen bu durum birçok insanın kafasında kalmış olan ciddi önyargılardan biri. 4 yıllık Van-Muş-Bitlis-Ağrı-Hakkâri Tabip Odası başkanlığım döneminde hekimleri ziyaret için bölgenin birçok ilçe ve köylerine gitme imkânı buldum. Örneğin en uzak ve sınır bölgesi olan Hakkâri'nin Şemdinli ilçesine hatta

daha ötesinde Nehri denilen küçük bir yerleşim yerine kadar. Bu kadar güzel yerleri herkes görebilse diye düşündüm. Ülkemizin bir çok yeri gibi bu bölgede de Şemdinli, Hizan, Ahlat, Gevaş, Çatak, Bahçesaray, Tillo gibi görülmesi gereken çok güzel yerleşim birimlerimiz var. Bir dönem buralar büyük ilim adamları yetiştiren merkez konumunda olmuşlar. Nehri'de, Tağ Köyü'nde yıkılmış medrese kalıntıları bölgenin belki de niçin bu hale geldiğini en iyi anlatan resimlerden biri. Halkımızın kardeşçe yaşadığı, barış ortamının sağlandığı, yine büyük ilim adamlarının yetişeceği bir ortamın yeniden hazırlanması için her kesimin gayret etmesi gerekiyor.

Yangını söndürmek

Özel aracım ile ilk kez Van'a gelirken Bitlis Deresi'nden önceki bir ormanlık alanda çıkan küçük bir yangın görmüştüm. Yolda gördüğüm bir görevliye durumu

haber verdiğimde aldığım “Boş ver yan-
sın” sözleri beni hem şaşırtmış hem de
üzüştü. Aslında sağlık çalışanları baş-
ta olmak üzere birçok insan, bu yangın-
ların yaralarını sarmaya çalışıyor bölge-
de. Terörün, çatışmaların mağdur ettiği
kesimlerin acılarını dindirmeğe gayret
ediyorlar. Yangın, için için devam edi-
yor. Herkes karınca kadar su taşısa orta-
da yangından eser kalmaz. Bu bağlam-
da sağlık personeli, tüm kesimlerin
yaralarını saran, bölgenin en önemli ba-
rış temsilcileri gibi. Vücutta oksijen taşı-
yan kan ne ise, bölgenin geleceği için
hekimler de o nispette değerli.

Hastanelerin fiziki değişimleri

Bölgenin sağlık hizmetinde hastaneler
çok önemli. Ancak son 5-6 yıla kadar
fiziki şartlar çok kötüydü. Ancak Ağrı,
Hakkâri, Yüksekova, Bitlis, Güroymak,
Çaldıran, Gevaş gibi il ve ilçelerinde
yeni ve oldukça devasa sayılabilecek
devlet hastanelerinin hizmete girmesi,
sağlıkta hizmetin kalitesini, hekimlerin
de daha rahat ortamlarda hizmet et-
melerini sağladı. Her hekime bir polikli-
nik odası verilmesiyle devlet hastane-
sinden çarşı merkezine kadar uzanan
kuyruklar son buldu. Patnos gibi birkaç
ilçe hariç, fiziki şartlar oldukça düzeldi.

Mecburi hizmet

Bölgede hekim sayısının inanılmaz dü-
zeyde düştüğü mecburi hizmet önce-
sinde hekimlerin baktıkları günlük hasta
sayıları, bölgede çalışan hekimlerin
mecburi hizmet uygulaması konusunda
genellikle olumlu yaklaşmasını sağladı.
Yıllardır adil bir nakil ve atama sisteminin
kurulmadığı ülkemizde, bölge için
mecburi hizmet maalesef kaçınılmaz ol-
maktadır. Sosyoekonomik dengesizlik
devam ettiği müddetçe de daha iyi bir
sistem geleceği görünmüyor. Mecburi
hizmetteki tüm çarpıklıklara rağmen,
bölgenin hekim ihtiyacı açısından geldi-
ği durum, oldukça üst düzey bir sağlık
hizmetini beraberinde getirdi. Bununla
birlikte bölgeye gelen hekimlerin çalış-
ma arzuları da istenilen düzeylerde tutu-
labilse, hizmetin kalitesi de farklı olurdu.
Bu hususta bölgede çalışanlar ile tatil
bölgelerinde çalışanlar arasında keşke
özlük haklarında ciddi düzeylerde pozitif
bir farklılık yaratılabileseydi.

Hâlbuki daha basit yöntemlerle daha
kalıcı hizmet üretilmesi mümkündür. Örneğin
Van'da çalışmak isteyen birçok
asistanımız uzman olduktan sonra bölge-
de çalışabilme imkânı bulamıyor. Kadro o an için
doluyorsa illa ki başka bir şehre gönderiliyor.
Kadrolara bakılmaksızın bölge illerine istek varsa
istihdam fazlalığı sağlanabilmeli. Böylelikle
Bati'ya gitmek isteyen hekimler de daha rahat
olarak hizmetini tamamladıktan sonra gidebilirler.
Bir sistem ya-

piyorsunuz, sonra aynı sistem sizin elini-
zizi kolunuzu bağlıyor. Bir Doğu ilinde
çalışmak isteyen hekimin önünü tıkıyor,
sonra da çalışmak istemeyen birini
aynı ile tayin ediyorsunuz. Bazen sağ-
lık sistemimiz, bilgisayarlarla yönetilen
bir bilim-kurguyu andırıyor.

Şarkta çalışan doktora ciddi bir ücret
farkı uygulaması, bölgede çalışanlara
pratikte uygulanan cezalandırıcı bir
nakil sistemi yerine ödüllendirici bir
sistem kurulamadı. Hekimlerin bölge-
de çalışmalarını askerlik süreleri olarak
saydırmaları sağlanabilseydi ciddi bir
kazanım olabilecekti. Ama olmadı.

Ötelenen üniversite hastaneleri

Van, Diyarbakır ve Erzurum tıp fakülteleri
adeta bölgenin can damarları. Ancak
son yıllarda ötelenen tıp fakülteleri ciddi
kan kaybına uğradılar. Mecburi hizmet,
serbest piyasanın artan canlılığı üniver-
stenin akademik kadrolarını tıkadı. Akade-
mik çalışmalara yatkın çoğu hekim bu
üniversitelerde kalmak istemesine rağmen
mecburi hizmete gidiyor; biraz da
serbest çalışma derken burası Muş'tur,
yolu yokuştur, giden gelmiyor... Özellikle
pediatri ve dahiliye bölümlerine üst ihti-
sas ile ilgili getirilen mecburi hizmet, bu
klinikleri tahmin edilemeyecek düzeyde
zora soktu. Örneğin 15 yıllık üniversite
hastanesi olan Van Araştırma
Hastanesi'nde kemoterapi yapacak on-
kolog kalmadı. Eğer fedakâr birkaç öğre-
tim üyesi de olmasa birçok kliniğin kapı-
sına çoktan kilit vurulmuştu. Bölge
üniversite hastaneleri için özendirici, ko-
laylaştırıcı bir yönetmelik gerek. “Yardı-
mcı doçent olarak Doğu illerine atanan he-
kimler mecburi hizmetini bu hastanelerde
tamamlar” diye bir yönetmelik çıkarmak
çok mu zor? Böyle bir yönetmeliği de
TTB mahkemeye taşıyabilir ama bölge
üniversiteleri için çıkış yolu bu.

Denetlenen özel hastaneler bölge için bir çıkış yolu

Devletin gönüllü getiremediği birçok
hekim özel hastaneler bölgeye getire-
biliyor. İyi bir denetimin şart olduğunu
söylemeye bile gerek yok. Denetlen-
meyen özeller hem hastalar, hem de
kamu açısından kara delikler gibi. An-
cak denetlemek demek komünist bir
mantıkla her özel hastaneye düşmanca
bir bakış açısı sağlamak değil elbette.
Ama bu hastanelerin bölge sağlık hiz-
meti için önemli işlevler üstlenebilece-
ğini kabul etmek lazım. Tüm sağlık hiz-
metini taşıma suyla döndürmeye
kalkmak demek olan mecburi hizmetle
yapmak, uzun vadeli olmaktan uzak bir
anlayış. Özellikle dürüst sağlık işletme-
cilerinin önünü açmak, bölgede mec-
buri hizmetin bile kaldırılabilceği bir
sağlık ortamını sağlayabilir.

Van'da çalışmak isteyen
birçok asistanımız uzman
olduktan sonra bölgede
çalışabilme imkânı
bulamıyor. Kadrolara
bakılmaksızın bölge illerine
istek varsa istihdam fazlalığı
sağlanabilmeli. Bir sistem
yapıyorsunuz, sonra aynı
sistem sizin elinizi kolunuzu
bağlıyor. Bir Doğu ilinde
çalışmak isteyen hekimin
önünü tıkıyor, sonra da
çalışmak istemeyen birini
aynı ile tayin ediyorsunuz.
Bazen sağlık sistemimiz,
bilgisayarlarla yönetilen bir
bilim-kurguyu andırıyor.

Başhekim atamaları

Bölgenin sağlıkta iyi bir noktaya gelme-
si için kaliteli, becerikli yöneticiler ge-
reklî. Zaten “akıllı” kimsenin yönetici ol-
mak istemediği şu ortamda; risk alacak,
fedakâr yönetici bulmak çok zor. Günü-
müzde dürüst hiç kimse sağlıkta yöne-
tici olmak istemiyor. İşletme konusunda
ciddi bir eğitim almamış olan yönetici
hekimler, ihale işlerinde en ufak bir ak-
saklıkta, yanlışlıkta kendilerini savcı
önünde hatta kodeste bulmaktalar. En
son Malatya Üniversite Hastanesi'nde
de olduğu gibi günlerce gözaltında kal-
maktadırlar. “Profesyonel iyiciler” ge-
nellikle “bir yolunu” bulurken, ihale pro-
sedürünü yeterince bilemeyen ama bir
lokma haram mal yemeyecek insanların
izzetleri bir anda beş paralık edil-
mektedir. Bir de bu işe politikanın etki-
sinin girmesi demek, işleri tümünden
çıkmaza sokabilmektedir. Siyasilerin
başhekim atamaları üzerinden güç ara-
yışları mutlaka son bulmalı. Liyakat, dü-
rüstlük ve hekimlerin teveccühleri ön
planda tutulmalı. Başhekimlikler bölge-
ye hizmet için siyasi bir makam olmak-
tan kurtarılmalı. Aslında sağlık müdürlü-
ğü ile koordineli Valilik inisiyatifinin bu
atamalarda genellikle doğru sonuçlar
verdiği gözlemleniyor. Önemli olan,
bölge illerimize liyakatlı sağlık müdürü
ve kamu yöneticileri atamaları. Doğru-
sunu söylemek gerekirse Van başta ol-
mak üzere son atamalarla, gelecekle
ilgili umutlarımız biraz daha artmıştır.